

Webwinkeliers: verklein uw kans op ontvangen onverschuldigde betalingen

Bb 2019/85

De vraag of een derde een online betaling vanaf zijn bankrekening aan een webwinkel kan terugvorderen als hij stelt dat iemand anders deze betaling heeft verricht, is door het grote aantal webwinkels dat tegenwoordig bestaat, relevant te noemen. Een uitspraak van de kantonrechter te Rotterdam van 26 juli 2019 (niet gepubliceerd) kan helpen om meer duidelijkheid op dit punt te krijgen.

1 Introductie

Een schuld van een ander betalen gebeurt in het dagelijks leven regelmatig. Zo kan het voorkomen dat iemand zijn boodschappen betaalt met het bankpasje dat behoort bij het bankrekeningnummer van zijn partner. Het bedrag wordt dan afgeschreven van de bankrekening van de partner die de schuld niet zelf is aangegaan. Waarschijnlijk doet dit verschijnsel zich ook regelmatig voor in de online winkelomgeving. Zo is het mogelijk dat het klantaccount bij een webwinkel waarmee online een bestelling wordt geplaatst niet op dezelfde naam staat als de bankrekening waar vanaf de ontstane schuld vervolgens wordt betaald. Een klantaccount wordt in de praktijk immers wel gebruikt door verschillende personen, die bijvoorbeeld tot hetzelfde huishouden behoren.

Gezien de vele betalingen die webwinkels iedere dag ontvangen, is het als webwinkel relevant om stil te staan bij de vraag of de ontvangen betalingen in alle gevallen wel toegerekend kunnen worden aan de facturen die openstaan. Mag je als webwinkel in alle gevallen aannemen dat het ontvangen bedrag een openstaande schuld voldoet? Wat nu als een schuld per ongeluk wordt voldaan vanaf de verkeerde bankrekening? Wat nu als een derde bij het online betalen van zijn schuld andermans bankrekening gebruikt of (zelfs) misbruikt? Deze vragen zullen in de praktijk met name van belang worden in het geval de rechthebbende van de bankrekening die is gebruikt voor de betaling, de webwinkel verzoekt het ontvangen bedrag terug te betalen op grond van onverschuldigde betaling. Naar aanleiding van een uitspraak van de kantonrechter te Rotterdam² wordt in deze bijdrage ingegaan op de vraag of een dergelijke vordering kans van slagen zou kunnen hebben.

In deze bijdrage zal allereerst het juridisch kader worden geschetst waarin de uitspraak van de kantonrechter gelezen kan worden. Vervolgens wordt ingegaan op de feiten van die zaak en het debat tussen partijen. Tenslotte komt het oordeel van de kantonrechter aan bod, waarna wordt afgesloten met de relevantie van deze uitspraak voor de praktijk.

2 Juridisch kader

2.1 *Gerechtigd vertrouwen in betaling door een derde*

Op grond van art. 6:30 BW kan een verbintenis door een ander dan de schuldenaar worden nagekomen, tenzij haar inhoud of strekking zich daartegen verzet. Er kan slechts gesproken worden van nakoming van een schuld door een derde in het geval de derde zich ervan bewust is dat de verbintenis op een ander rust dan hemzelf en hij beoogt die verbintenis te voldoen.³ Het 'beogen' is een rechtshandeling in de zin van art. 3:33 BW. In het geval de derde zich erop beroept dat hij de voldoening van de verbintenis niet heeft beoogd en stelt onverschuldigd te hebben betaald, kan de ontvanger van de betaling mogelijk een beroep doen op bij hem bestaand gerechtvaardigd vertrouwen dat de derde de schuld (wel) heeft beoogd te voldoen in de zin van art. 3:35 BW.

Voor de beantwoording van de vraag of een persoon gerechtvaardigd heeft mogen vertrouwen op een verklaring of gedraging van een ander zijn alle omstandigheden van het geval van belang. Uit rechtspraak van het gerechtshof te Leeuwarden⁴ en de rechtbank te Amsterdam⁵ blijkt welke omstandigheden dat kunnen zijn bij de beoordeling van de vraag of de ontvanger van een girale betaling er gerechtvaardigd op mag vertrouwen dat die betaling voor hem bestemd was ter voldoening van een openstaande schuld, ook al corresponderen de naam van de schuldenaar en de bankrekeninghouder niet. Dit gerechtshof en deze rechtbank hebben overwogen dat deelnemers aan het girale betalingsverkeer vertrouwen moeten kunnen hebben in de juistheid en de rechtsgeldigheid van betalingen die ten gunste van hen worden verricht, behoudens aanwijzingen van het tegendeel, zoals wetenschap van een fout, een vergissing of fraude. Bij de beoordeling van de vraag of de ontvanger van de betaling op de hoogte had moeten zijn van dergelijke aanwijzingen is in deze rechtspraak van belang geacht dat de verrichte betalingen correspondeerden met het openstaande factuurbedrag en dat de betalingen het op de factuur weergegeven bedrijfs-, factuur- en debiteurnummer vermeldden.

Onder omstandigheden kan op de ontvanger wel een onderzoeksplicht rusten alvorens diegene het gerechtvaardigd vertrouwen mag hebben dat de betaling voor hem bedoeld is. Rechtbank Amsterdam overwoog dat op een schuldeiser in algemene zin slechts een beperkte controleplicht na creditering van zijn rekening als gevolg van een betaling door een schuldenaar rust. Zij verwees hierbij naar de wetgeschiedenis bij art. 6:30 BW. De omvang van de onderzoeksplicht van de ontvanger verandert volgens Rechtbank

1 Anouk Lankhaar is advocaat bij Van Benthem en Keulen B.V. te Utrecht.

2 Rb. Rotterdam 26 juli 2019, zaaknummer 7413296 \ CV EXPL 18-53595, niet gepubliceerd.

3 TM, Parl. Gesch. 6, p. 158.

4 Hof Leeuwarden 30 augustus 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR6231.

5 Rb. Amsterdam 11 juli 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BX298.

Amsterdam niet zonder meer als een derde voor de schuldenaar betaalt. Aangezien de onderzoekspllicht afhankelijk is van alle omstandigheden van het geval, bestaat de mogelijkheid dat in een concreet geval de in het algemeen geldende beperkte onderzoekspllicht ruimer zal zijn.

Kortom, het uitgangspunt lijkt te zijn dat de ontvanger van een girale betaling er in beginsel op moet kunnen vertrouwen dat de daarmee corresponderende schuld wordt voldaan, indien de bij de betaling weergegeven gegevens dat doen vermoeden. Dan is er dus sprake van gerechtvaardigd vertrouwen bij de ontvanger.

Dat de derde niet zelf de betalingsopdracht heeft verstrekt, maar dat een ander zijn bankrekening heeft gebruikt, behoeft aan het gerechtvaardigd vertrouwen niet in de weg te staan. Gerechtshof Leeuwarden heeft hierbij van belang geacht of de derde de ander de mogelijkheid heeft verschaft om te beschikken over de banktegoeden of onvoldoende heeft gedaan om dit te voorkomen.

2.2 *Geen onverschuldigde betaling*

In het geval geconcludeerd kan worden dat – de ontvanger er gerechtvaardigd op mocht vertrouwen dat – de derde beoogd heeft een openstaande schuld van een ander te voldoen, is er geen sprake van een onverschuldigde betaling door de derde in de zin van art. 6:203 BW. Aan zijn betaling ligt in dat geval een titel ten grondslag, namelijk de verbintenis tussen de ontvanger van de betalingen en de ander wiens schuld de derde heeft voldaan.

3 **Kantonrechter Rotterdam**

3.1 *Relevante feiten en omstandigheden*

Een rekeninghouder heeft onbedoeld zijn bankgegevens aan een derde verstrekt. Door een persoon zijn meerdere aankopen gedaan bij één webwinkel. Deze bestellingen zijn in het bestelproces betaald via de beveiligde online betaalomgeving iDEAL vanaf de betaalrekening van de rekeninghouder. De omschrijvingen van het factuurnummer, het debiteurnummer, het ordernummer en de hoogte van de betalingen van de betaalrekening van de rekeninghouder komen overeen met de respectievelijke aankopen. De rekeninghouder heeft aangifte gedaan bij de politie van fraude met zijn betaalrekening.

3.2 *Juridisch debat*

De rekeninghouder heeft van de kantonrechter gevorderd de webwinkel te veroordelen tot betaling van de van zijn bankrekening afgeschreven bedragen. Voor zover relevant voor deze bijdrage, heeft de rekeninghouder aan zijn vordering ten grondslag gelegd dat er sprake is van onverschuldigde betaling, omdat er als gevolg van frauduleuze handelingen van een derde betalingen aan de webwinkel hebben plaatsgevonden vanaf zijn bankrekening. De webwinkel heeft de vordering van de rekeninghouder betwist en heeft gesteld dat de rechtsgrond van de betaling ligt in de koopovereenkomsten. In het geval dat vast zou komen te staan dat de bestellingen niet door de rekeninghouder zelf zouden zijn verricht, heeft de webwinkel gesteld dat zij er gerecht-

vaardigd op mocht vertrouwen dat de rekeninghouder als derde de verbintenissen tussen de webwinkel en de koper is nagekomen op grond van art. 6:30 BW.

4 **Oordeel kantonrechter 26 juli 2019**

De kantonrechter heeft geoordeeld dat geen sprake is van een onverschuldigde betaling. Naar zijn oordeel zijn tussen de koper en de webwinkel koopovereenkomsten tot stand gekomen. Op grond van die overeenkomsten heeft de koper betalingen verricht aan de webwinkel vanaf de bankrekening van de rekeninghouder. Relevant achtte de kantonrechter dat de betalingen zijn gedaan onder vermelding van respectievelijk de koopsommen en de corresponderende factuur-, debiteur- en ordernummers. Voorts zijn de betalingen geschied in de op de bank afgestemde beveiligde betaalomgeving iDEAL, waarvoor persoonlijke en geheime bankcodes nodig zijn. Dat de koper deze codes aan een ander heeft gegeven, komt voor zijn rekening en risico, zo heeft de kantonrechter geoordeeld. Daaraan heeft hij toegevoegd dat geen rechtsregel de webwinkel verplicht de identiteit van een koper te verifiëren bij een online aankoop als in dit concrete geval aan de orde. Dat de naam van een rekeninghouder niet overeenkomt met de naam van de webwinkelklient maakt de situatie niet anders, zo oordeelde de kantonrechter. Kortom, er is niet onverschuldigd betaald aan de webwinkel. De webwinkel heeft de aankopen geleverd en is daarvoor betaald. De webwinkel heeft er gerechtvaardigd op mogen vertrouwen dat de overschrijvingen vanaf de bankrekening van de rekeninghouder dienden ter nakoming van de verbintenis van de koper met de webwinkel.

5 **Relevantie voor de praktijk**

Voor de beantwoording van de vraag of een webwinkel er gerechtvaardigd op mag vertrouwen dat een door haar ontvangen girale betaling voor haar bestemd is en strekt tot voldoening van een openstaande schuld is in navolging van de uitspraak van de kantonrechter van belang of de bij de betaling vermelde factuur-, debiteur- en ordernummers overeenkomen met de nummers op de factuur. Een andere omstandigheid die meegewogen kan worden is het feit of de betalingen al dan niet verricht worden in een op de bank afgestemde beveiligde betaalomgeving, zoals iDEAL. Aan de hand van deze concrete (en eventuele overige relevante) omstandigheden van het geval zou geoordeeld kunnen worden dat bij de ontvanger van de girale betaling het genoemde gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat deze betaling voor hem is bestemd, zodat de rekeninghouder de betaling die vanaf zijn bankrekening is verricht niet kan terugvorderen op grond van onverschuldigde betaling. Zelfs niet als sprake zou kunnen zijn van bankfraude, zo blijkt uit dit oordeel van de kantonrechter. Voor webwinkeliers, leveranciers en dienstverleners dus alle redenen om haar (online) bestel-, maar vooral betaalproces zodanig in te richten dat een girale bijschrijving kan worden toegeschreven aan een concrete openstaande vordering, zodat de kans op succesvolle vorderingen uit onverschuldigde betalingen wordt verkleind.